

SANAT TARİHİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Prof.Dr.Metin SÖZEN

Dünyada ve Türkiye’de 21.yüzyıl, bir dizi tartışmaları ve geçmişi yeniden gözden geçirmeyi gündeme getirmekle birlikte, günlük kaygılarla “sağlam ve sağlıklı bir hesaplaşmaya” ortam hazırlayamadı. Geride kalanların yarattığı olumlu-olumsuz sonuçların nedenleri üzerinde yeterince durulamadı. Günümüzü biraz olsun doğru anlamayı geleneğe dönüştürecek yöntemler geliştirilemedi. Teknolojinin getirdiği hızlı değişim, herşeye egemen oldu.

Yarım yüzyıldır yeni arayışların yarattığı değerlerle hesaplaşan toplumlar, bizim gibi köklü birikimlerini yitirmeden 21.yüzyılı karşıladılar. Bu nedenle dünyadaki egemenlik sınırlarını farklı biçimde genişlettiler . Oysa 20.yüzyılın başında toplumumuz, bulunduğu toprakların yüklü mirasını bilinçli değerlendirerek, “kültürel kimliği” yaşamlarının öncelikli ögesi kılarak, uluslararası ortamlarda farklı bir konuma ulaşmayı başarmışlardı. Kültürel kimlik arayışlarında “derinlikli tarihin”, düşünmeyi büyüten gelişmelerin önkoşulu olduğunu, kurdukları-oluşturdıkları kurumlarla kanıtlamaya çalışmaları, her adımı bilinçli attıklarının somut işaretleriydi.

Uygarlık tarihine giden zor ve kalıcı yolda geçmişe geniş açıdan bakan bu yaklaşımlar, 20.yüzyılın ortalarına kadar aradan İkinci Dünya Savaşı geçmesine rağmen, günümüzün çelişkilerine düşmeden bizleri farklı boyutlara taşıdı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında esen değişik rüzgarlar, dünyaya dar kalıplarla bakmayan toplumumuzu, kısa süre sonra yıllardır yaşadığımız sıkıntılı ortamın yaratılmasına adım adım yaklaşmamıza neden oldu.

Prof.Dr.Cevdet Bayburtluoğlu'nun yaşamını dikkate alarak yazdığım bu yazıda böyle bir girişe gereksinim duymamın temel nedeni "kültür tarihine", "sanat tarihine" kısacası "uygarlık tarihine" salt bir geçmiş birikim olarak değil, yaşamımızın kopmaz bir parçası, yol göstericisi olarak yaklaşmanın artık kaçınılmaz olduğunu vurgulamak içindir.

Çünkü 1923 yılından bugüne ulusumuzun-toplumumuzun geçirdiği evrelere dikkatli bakıldığında, sanatı-kültürü yorumlamada düştüğümüz dar kalıpların gerisinde, bizleri çıkmaza sürükleyen temel başlıkları daha açık görme olanağı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ülkemizde sanat ve kültür tarihinin izlediği çizgi, bizlere ipucu verecek niteliktedir.

20.yüzyılın ilk yarısında sanat tarihinin gelişme sürecinde köklü birikime geniş bir çerçeve içinde bakıldığında, eğitimden örgütlenmeye uzanan bir çizgide yeni kimlik arayışlarına zemin oluşturacak boyutta bir bütünlük dikkati çekmektedir. Tarihe ve kültüre dar kalıplarla bakmayan bu yaklaşım, hiç kuşkusuz eğitim kurumlarının her aşamasına aktarılmış, görünür bir sonuca ulaşılmıştır.

20.yüzyılın ikinci yarısında kurumlar çoğalmakla birlikte yaklaşım biçiminde bir daralma, siyasal dalgalanmalara bağlı bir sınırlama söz konusudur. Artık kimlikli bir toplumun öncelikli gündemi, doğal ve kültürel varlıklara dayalı yeni bireyi yaratmanın ötesine taşınmaktadır. Bu, temel kavramların, çağın gereği genişliklerin daralmasını birlikte getirmiştir.

Bu süreçte, Anadolu'nun kimliği yeterince öğrenilemeden, uygarlıklar ülkesinde hızlı bir biçimde kentsel dokular parçalanmaya, arkeolojik alanlar baskı altında daralmaya, kısacası üstü-altıyla tüm değerler tüketilmeye veya gözardı edilmeye başlanmıştır. İşte bu noktada, bu doğrultuda eğitim yapan kurumlar, durup yeniden düşünmek zorunda kalmışlardır.

Herkesin bildiği gibi, verilen eğitimin yaşam alanı tükeniyorsa, salt öğretilenlerle hangi hedeflere ulaşılabilecektir? Uygulamaya dönüşmeyen bilgi-bilim hangi doğruları egemen kılacaktır?

Son yıllarda sayıları artan  ğretim kurumları, bulundukları bölgelerin kültürel yaşamına hangi önceliklerle varlıklarını duyurmayı, etkilerini yaygınlaştırmayı, sağlıksız gidişin hızını azaltmayı tasarlamaktadırlar?

Tüm bu soruların cevabı , hiç kuşkusuz gelip tüm ülkenin yeniden yapılanmayı başarması noktasında düğümlenmektedir. Doğal-kültürel varlıkların korunması-yaşatılması önceliğine dayalı bir yeni gündem, ister istemiz kültürel kimliği yeniden yaratacak bir eğitimi birlikte getirecektir. Ancak yarım yüz yıldır neyi, nerede, hangi öncelikte ve nitelikte yapacağına karar verememiş bir toplumda, kısa sürede tekrar doğal ve kültürel varlıklara öncelik veren, yaşam hakkı tanıyan bir yaklaşımı egemen kılmak kolay değildir. Bu “kent-havza-bölge-ülke ölçeğinde” yeni bir tasarım anlayışını geleneğe dönüştürmekle olur. Bunu eğitim sisteminin öncelikli girdisi olarak her alana yaygınlaştırmakla “katılım” ve “süreklilik” geleneğe dönüşür.

Burada “sanat tarihinin geliştirdiği kavramlar” olayların ötesine geçen kalıcı değerleri, yeni yorumlarla farklı düşüncelere ulaşmamızı kolaylaştırır. Bu nedenle günün ortamından ve gerçeklerinden kopmayan, olaylara her ölçekte yaklaşmamızı sağlayan bir “sanat tarihi eğitimine” ülkemiz her zamandan daha çok gereksinim duymaktadır.

20.yüzyılın ilk yarısında bunu denemiş ve sonuç almış bir toplum olarak bizlere düşen, 21.yüzyılın başında karmaşık sorunlarla yüklü bu dönemi yakın geçmişi irdeleyerek doğru anımsamak, önümüzü görmeye ortam hazırlamaktır.

Yaşamanın her evresini, farklı üniversitelerde ve kurumlardaki çalışmalarıyla kesintisiz yakından izlediğim değerli dostum-kardeşim Prof.Dr.Zafer Bayburtluoğlu’nu dipnotlu bir makaleden çok bu genel düşüncelerle kısaca anmayı ve başarılarının devamını dilemeyi, O’nun kimliğine daha uygun buldum.

Geliştirdiğimiz doğruların yaşam hakkı bulması hepimizin ortak dileği olmalıdır.

~~Rickert~~ ~~Picasso~~ ~~Edvard~~
Flicker ~~Picasso~~

Snail-documents

100-2021

Korona 3 //

